

Кърт Вонегът
Партия шах

Полковник Брайан Кели – едрата му фигура спираше светлината, която се процеждаше по тесния коридор зад гърба му – за миг се притисна до заключената врата побеснял, от безпомощен гняв. Пазачът – дребен ориенталец – прерови връзката ключове, докато намери онзи, който му трябва. Полковник Кели се заслуша в гласовете от стаята.

– Сержант, те няма да посмеят да направят нещо на американци, нали? – гласът беше млад и нерешителен. – Искам да кажа, Господ да им е на помощ, ако...

– Млъкни! Или искаш да събудиш децата на Кели, за да те чуят какви ги дрънкаш? – гласът беше груб и уморен.

– Ще ни пуснат много скоро, готов съм да се обзаложа, сержант? – настоя младият глас.

– Разбира се, момче, тук обичат американците. Сигурно говорят точно за това с Кели. В момента ни приготвят бира и сандвичи с шунка. Бавят се, защото не знаят на кого да сложат горчица и на кого – не. Ти как ги предпочиташ?

– Просто искам да...

– Млъкни!

– Добре де, искам да знам какво става, това е! – младият ефрейтор се изкашля.

– Вземи и предай фаса нататък – раздражено рече трети глас. – Има още за десет яки смуквания. Не се увличай, момче! – Няколко гласа измърмориха нещо в същия дух.

Полковник Кели нервно разпери ръце, чудейки се как да обясни на петнайсетината човешки същества зад вратата какъв разговор е водил с Пи Йънг и какво страхотно изпитание им предстои. Пи Йънг му бе казал, че философски погледнато, битката им със смъртта няма да е различна от онова, което всички, с изключение на жената и децата на Кели, са преживели във войната. Философски погледнато наистина беше така. Но полковникът бе разтревожен значително повече, отколкото когато и да било при боеве.

Преди два дни полковник Кели и петнайсетимата зад вратата бяха претърпели самолетна катастрофа на Азиатската суша след отклонение от маршрута в резултат на внезапна буря. Радиото беше замлъкнало. Полковникът пътуваше заедно със семейството си, за да поеме новия си пост на военно аташе в Индия. На борда на транспортния самолет се намираха и група технически специалисти, от които имаха нужда в Средния Изток. Самолетът бе кацнал в територията на главатаря на комунистическите партизани – Пи Йънг.

След катастрофата оцеляха всички – Кели, жена му Маргарет, десетгодишните му синове-близнаци, пилотът и вторият пилот, както и десетимата цивилни. Когато слязоха от самолета, на земята ги очакваха група опърпани партизани от хората на Пи Йънг. Американците не можеха да комуникират с пленилите ги. След едnodневен поход през оризовите полета и джунглата, по залез слънце стигнаха до полуразрушен дворец. Там ги заключиха в една подземна стая. Нямаха представа каква ще е съдбата им по-нататък.

Сега полковник Кели се връщаше от разговор с Пи Йънг, който му бе казал какво ще стане с шестнайсетимата американски пленници. Шестнайсет, отекна в мислите на Кели и той тръсна глава.

Пазачът го бутна настрани с дулото на пистолета, мушна ключа в ключалката и отвори. Кели застана безмълвно на вратата.

Вътре си подаваха цигара от човек на човек. Тя осветяваше за миг всяко следващо лице – червендалестото на приказливия млад ефрейтор от Минеаполис, дълбоките сенки под очите на пилота от Солт Лейк, после припламна между тънките устни на сержанта.

Кели отмести поглед от мъжете и се взря в сумрака към нещо като малка купчинка до вратата. Там беше седнала жена му Маргарет, а русите глави на заспалите момчета лежах в скута ѝ. Тя му се усмихна – лицето ѝ бе пребледняло.

– Скъпи, добре ли си? – попита тихо Маргарет.

– Да, добре съм.

– Сержант – обади се ефрейторът, – попитай го какво е казал Пи Йънг.

– Млъкни – рече сержантът и добави: – Какви са новините, сър, лоши или добри?

Кели погали жена си по рамото, докато търсеше подходящите думи – искаше да им внуши смелост, каквато не бе сигурен, че притежава.

– Лоши – рече той най-сетне. – Ужасно лоши.

– Е, да ги чуем все пак – рече със силен глас пилотът.

Опитва се да се окуражи чрез собствения си глас, помисли си Кели.

– Най-лошото, което могат да ни сторят, е да ни убият. Така ли е? – той се изправи и мушна ръце в джобовете си.

– Няма да посмеят! – заплашително се обади младият ефрейтор, сякаш можеше с едно изсправане на пръстите да докара цялата американска войска срещу Пи Йънг.

Полковник Кели погледна младока с известно любопитство и апатия.

– Да не забравяме, че онова човече горе държи всичките козове – изразът е от друга игра, помисли си полковникът ни в клин, ни в ръкав и добави: – Той е престъпник. И няма да загуби нищо, ако САЩ му се разсърди.

– Ако ще ни убива, просто ни кажете! – избухна пилотът. – Поне да сме подготвени! Какво смята да ни прави?

– Той ни смята за военнопленници – рече Кели като се стареше да говори спокойно. – Мисли да застреля всички ни. Не исках да ви държа в напрежение. Просто търсех най-подходящите думи. Но изилиза, че няма такива. Пи Йънг възнамерява не просто да ни застреля, а да извлече от това, колкото може повече забавление. Иска да докаже, че е по-хитър от нас в преговорите.

– Как? – попита Маргарет и очите ѝ се разшириха. Двете деца се размърдаха.

– След малко аз и Пи Йънг ще играем партия шах за вашия живот – той обгърна с длан ръката на жена си. – И за живота на моето семейство. Това е единственият шанс, който Пи Йънг ни дава.

Кели се усмихна иронично и продължи:

– Аз играя малко над средното ниво. Съвсем малко.

– Полудял ли е? – възкликна сержантът.

– Сами ще разберете – отвърна полковникът. – Ще го видите, когато започнем играта, него и приятелят му майор Барзов.

Той повдигна вежди.

– Майорът твърди, че съжالياва, но в качеството си на военен наблюдател на руската армия не можел да се намеси. Казва също, че ни съчувства. Подозирам, че мерзавецът лъже, както за едното, така и за другото. Пи Йънг трепери от страх пред него.

– Трябва ли да гледаме играта? – прошепна напрегнато ефрейторът.

– Ние шестнайсетимата, войник, ще бъдем фигурите за шах, с които ще играя.

Вратата се отвори широко...

– Виждаш ли цялата дъска от мястото си, царю на белите? – провикна се весело Пи Йънг от един балкон над засводената ниша. Той се усмихваше към полковник Брайън Кели, неговото семейство и хората му.

– Ти трябва да си царят на белите, нали разбираш. Иначе няма да сме сигурни, че ще си с нас до края на играта. – Лицето на партизанския командир се зачерви. Усмивваше се уж съчувствено. – За мен е удоволствие да видя всички вас!

До Пи Йънг, прикрит в сянката, стоеше майор Барзов, мълчаливият руски военен наблюдател. Той отвърна на погледа на Кели с бавно кимване. Кели продължи да го гледа вторачено. Арогантният, брадясал майор стана неспокоен – започна да се поклаща напред-назад в черните си ботуши.

– Бих искал да ви помогна – рече най-сетне той.

Не го правеше от доброта, а като жест на благоволение.

– Тук съм само наблюдател. Желая ви късмет, полковник – добави тежко майорът и обърна гръб.

От ляво на Пи Йънг седеше дребна млада ориенталка, която гледаше безизразно стената зад американците. Тя и Барзов присъстваха, когато Пи Йънг за първи път предложи на полковник Кели да играят. Кели бе помолил главатарят на партизаните да остави на мира жена му и децата му. Тогава му се бе сторило, че видя в очите ѝ проблясък на съчувствие. Сега обаче, тя стоеше неподвижна и изваяна като статуя, та полковникът си помисли, че сигурно е сбъркал.

– Тази стая е била прищявка на моите предшественици, които поколения наред са държали народа в робство – рече Пи Йънг дълбокомислено. – Служела е за тронна зала. Но пода е на квадрати, шейсет и четири на брой, шахматна дъска, нали така? Предишните обитатели са имали красиви фигури с човешки бой, така че с приятелите си да седят тук горе и да дават нареждания на слугите как да ги местят.

Той завъртя пръстена на ръката си.

– Не им е липсвало въображение и не ни остава нищо друго, освен да се възползваме. Разбира се, днес ще ни трябват само черните фигури. Аз ще играя с тях – Пи Йънг се обърна към неспокойния майор Барзов. – Американците сами ще изпълняват ролята на своите фигури. Страхотна идея.

Усмивката му изчезна, когато видя, че Барзов не я споделя. Пи Йънг явно се опитваше да угоди на руснака. Той, от своя страна, се отнасяше към Пи Йънг с пълно пренебрежение.

Дванадесетимата американски войници стояха строго охранявани, обърнати към стената. Те се вкупчиха инстинктивно и отчаяно

втренчиха очи във водача на групата.

– Спокойно – рече полковник Кели. – Иначе ще загубим и последния шанс, който имаме.

Той погледна бързо към близнаците – Джери и Пол. Момчетата зяпаха стаята до ужасената си майка, разрошени, току-що събудени. Кели се почуди, че не изпитва никакви чувства – семейството му се намираше пред лицето на смъртта. Страхът, който го измъчваше, докато чакаха затворени на тъмно, бе изчезнал. Сега усещаше злокобно спокойствие – един стар познат, който държеше будна само хладната машина на сетивата и разума му. Това беше наркотика на командването – същността на войната.

– Внимание, приятели! – рече важно Пи Йънг и се изправи. – Правилата на играта се запомнят лесно. Ще правите това, което ви нареди полковник Кели. Онези, които имат нещастieto да бъдат взети от моите хора, ги чака бърза и безболезнена смърт.

Майор Барзов погледна към тавана, сякаш мислено осъждаше думите на командира.

Ефрейторът неочаквано избухна в поток от ругатни, изпълени с обида и самосъжаление. Сержантът запуши с ръка устата на младежа.

Пи Йънг се надвеси над парапета и посочи с пръст съпротивляващия се войник.

– За тези, които избягат от дъската или крещят, ще измислим някаква специална смърт – каза строго той. – Полковник Кели и аз искаме пълна тишина, за да се концентрираме. Ако полковникът е достатъчно умен и победи, онези от вас, които са още тук, когато той ме матира, ще бъдат извозени въвн от моята територия без опасност за живота. Ако загуби...

Пи Йънг вдигна рамене и се отпусна назад върху купчината възглавници.

– Дръжте се спортменски – продължи той бодро. – Американците са известни с това, нали така? Както ще потвърди и полковник Кели, партия шах рядко се печели без жертви. Също както битките. Не е ли така, полковник?

Полковник Кели кимна механично. Той си мислеше за думите на Пи Йънг от по-рано, че във философско отношение играта не е по-различна от войната.

– Как можете да постъпвате така с деца! – изкрещя изведнъж Маргарет, изскубна се от охраната и крачейки по квадратите, застана точно под балкона на Пи Йънг – В името на Бога...

Той я прекъсна ядосано:

– В името на Бога ли американците произвеждат бомби, реактивни самолети и танкове? – после махна нетърпеливо с ръка. – Върнете я обратно!

Закри очите си с длан и продължи:

– Докъде бях стигнал? Говорехме за жертвите, нали? Щях да ви питам кого избрахте за царската пешка – рече Пи Йънг – Ако още не сте направили своя избор, бих искал да ви препоръчам онзи шумен младеж, дето го държи сержанта. Това е деликатна роля... царска пешка.

Ефрейторът започна да се мята с нова ярост. Сержантът го стисна още по-силно.

– Момчето ще се успокои веднага – едва чуто рече той и обърна лице към полковника. – Колкото ѝ да е трудно, аз ще бъда царската пешка. Къде да застана, сър?

Младежът се успокои и сержантът го пусна.

Кели посочи четвъртия квадрат на втората редица върху гигантската шахматна дъска. Сержантът отиде на мястото и изправи широките си рамене. Ефрейторът измърмори нещо неразбираемо и застана на квадрата до сержанта – втората по важност пешка. Останалите все още не мърдаха от местата си.

– Полковник, вие кажете къде да застанем – рече колебливо едно високо, слабо момче. – Какво разбираме ние от шах? Сложете ни, където трябва.

Адамовата му ябълка заигра.

– Запазете спокойните места за жена ви и децата. Те са важните. Казвайте какво да правим.

– Няма спокойни места – обади се горчиво пилотът. – Просто таква нещо няма. Избирайте си квадрати и това е.

Той пристъпи напред.

– Какъв ще бъде на този квадрат?

– Офицер, лейтенанте, офицер на царя – отвърна му Кели.

Даде си сметка, че вече мисли за лейтенанта по нов начин – не като за човешко същество, а като за фигура, която може да се движи диагонално по таблата, при атака с царицата да нанася страхотни удари на черните фигури отсреща.

– Ей, Пи Йънг – провикна се нахално пилотът, – какво може този офицер?

Пи Йънг отвърна доволен:

– Действа като кон и пешка, момче, като кон и пешка. Благодаря на Бога за лейтенанта, помисли си Кели. Един от американските войници се усмихна. Бяха скупчени с гръб към стената. Сега започваха да си говорят – също като бейзболен тим, който загрява. По нареждане на Кели, сякаш едва схващайки смисъла на действията си, се придвижваха по дъската, за да попълват квадратите.

Отново заговори Пи Йънг.

– Фигурите ти вече са на място, с изключение на конете и царицата, полковник. Ти, естествено, ще си царят. Хайде, давай. Играта трябва да приключи преди вечеря.

Нежно крепейки ги с дългите си ръце, Кели поведе жена си, Джери и Пол към техните места. Мразеше се заради спокойствието и усърдието, с които го прави. Видя в очите на Маргарет страх и упрек. Явно не можеше да разбере, че той трябва да се държи точно така, че в неговото хладнокръвие е единствената надежда за спасение. Кели отвърна очите си от нея.

Пи Йънг плесна с ръце за тишина.

– Така, добре. Можем да започнем – той замислено подръпваше ухото си.

– Смятам, че това е прекрасна възможност за среща на Източния и Западния начин на мислене, нали, полковник? Ще съчетаем американската склонност към хазарт с нашето преклонение пред дълбоката драма и философията – нетърпеливо му прошепна майор Барзов.

– А, да – продължи Пи Йънг, – още две правила: имаме по десет минути за всеки ход и, естествено, без връщане. Много добре! – натисна копчето на един хронометър и го постави на парапета. – Честта за анонс се пада на белите хора.

Той се усмихна.

– Това е стара традиция.

– Сержант – едва промълви полковник Кели, – два квадрата напред.

Погледна ръцете си – започваха да треперят.

– Струва ми се, че няма да спазя традицията – рече Пи Йънг, обръщайки глава към младото момиче, сякаш за да се увери, че и тя се забавлява като него.

– Сложи царската ми пешка два квадрата напред – нареди той на един от помощниците си.

Кели проследи как мъжът издърпа масивната фигура напред до положението, в което заплашваше сержанта. Той погледна озадачено към

Кели и каза, усмихвайки се плахо:

– Наред ли е всичко, сър?

– Надявам се – отвърна Кели. – Ето ти защита... Войник – обърна се той към младия ефрейтор, – един квадрат напред.

Това е – не можеше да направи нищо повече. Сега ако Пи Йънг вземеше пешката, която заплашваше сержанта, нямаше да има предимство. От тактическа гледна точка – една безсмислена замяна на пешка за пешка. Никакво предимство според изискванията на добрия шах.

– Знам, че това е лоша стратегия – галантно рече Пи Йънг и замълча. – Не съм съвсем сигурен дали е разумна тази замяна. При толкова блестящ противник, би трябвало да играя безгрешно, да забравя безбройните изкушения.

Майор Барзов му прошепна нещо.

– Но това ще ни потопа направо в духа на играта, нали така?

– За какво говори той, сър? – попита сержантът недоумяващо.

Преди Кели да си наложи да мисли, Пи Йънг нареди:

– Вземете царската пешка!

– Полковник! Какво правите? – извика сержантът. Двама от охраната го издърпаха първо от таблото, а после навън от стаята. Зад тях се затвори обкована врата.

– Убийте мен! – изкрещя Кели, понечвайки да тръгне след тях. Обградиха го половин дузина стрелци.

Помощникът безчувствено намести дървения кон на мястото на сержанта. Отвъд дебелината врата отекна изстрел и охраната се появи отново. Пи Йънг вече не се усмихваше.

– Твой ред е, полковник. Хайде, четири минути вече минаха.

Спокойствието на Кели се стопи, а с това и илюзията, че всичко е игра. Фигурите, с които участваше, бяха отново живи същества. Ценното, брутално качество да командва, бе напуснало полковник Кели. Той вече не ставаше за вземане на решения на живот и смърт. Замаян, си даде сметка, че целта на Пи Йънг не беше бързо да спечели играта, а по-скоро да ги обезкръви чрез смазващи, безсмислени атаки. Минаха още две минути, докато си наложи да бъде разумен.

– Не мога да го направя – прошепна най-сетне той и клекна уморен.

– Предпочиташ да ви застрелям още сега? – попита Пи Йънг. – Трябва да призная, че те намирам доста чувствителен за полковник. Всички американски офицери ли се предават толкова лесно?

– Натрий му носа, полковник! – рече пилотът. – Хайде! Стегни се!

– Вече не си заплашен – каза Кели на ефрейтора. – Вземи му пионката.

– Откъде да знам, че не лъжеш? – с горчивина попита младежът. – Сега е моят ред!

– Върви там! – строго му нареди пилотът.

– Няма!

Двамата помощници на сержанта вързаха ръцете на ефрейтора отсрани и погледнаха въпросително към Пи Йънг.

– Млади човече – рече Пи Йънг сговорчиво. – По-приятно ли ще ти бъде да умреш от мъчения, или предпочиташ да изпълниш нареждането на полковник Кели?

Ефрейторът неочаквано се извъртя и просна на земята двамата пазачи. Пристъпи на квадрата на пионката, която сержантът беше взел, изрита фигурата и застана с разкрачени крака.

Майор Барзов се изсмя гръмогласно.

– Вече ще знае какво е да си пешка – избоботи той. – Това е ориенталско чувство, но ще е добре да го научат и американците, нали така?

Пи Йънг също се изсмя и погали коляното на младото момиче, което седеше безизразно до него.

– Е, досега сме равни, пешка за пешка. Време е да започваме атаката сериозно – той изшпрака с пръсти на помощника и му заповяда: – Царската пешка на Е 3! Така. Сега царицата и топът ми са готови за поход срещу територията на белите хора.

Той натисна пак хронометъра.

– Ти си на ход, полковник.

Някакъв стар рефлекс накара полковник Брайън Кели да погледне към жена си за съчувствие и подкрепа. Отвърна веднага очи – Маргарет представляваше ужасяваща гледка и единственото, което можеше да направи за нея, бе да победи. Нищо друго. Погледът ѝ изглеждаше вторачен, почти безумен. Беше изпаднала в спасителен шок, който я правеше глуха, сляпа, напълно безчувствена.

Кели преброи фигурите, останали на дъската. От началото на играта бе минал един час. Имаше живи още пет пешки, между тях и младият ефрейтор. Един офицер – нервният пилот, два топа, два коня – два десетгодишни изплашени коня, Маргарет – скованата му, втръсчана царица и той самият – царя. А липсващите четирима? Пречукани ли са? В

безсмислена замяна, която коства на Пи Йънг само парчета дърво. Останалите войници се бяха умълчали, затворени всеки в своя собствен свят.

– Мисля, че е време да се предадеш – каза Пи Йънг. – Боя се, че сме на края. Предаваш ли се, полковник?

Майор Барзов мъдро се намръщи към шахматистите, поклати бавно глава и се прозя.

Полковник Кели се напрегна да концентрира отново ума и очите си. Имаше чувството, че се катери, катери, катери по цяла планина от горещ пясък, че трябва да върви непрекъснато, да копае, да рие до задушаване и ослепяване.

– Върви по дяволите! – измърмори той и се съсредоточи върху шахматната дъска.

Като шах зловещата партия беше един абсурд. Пи Йънг нямаше стратегия – гледаше единствено да унищожава белите хора. Кели играеше така, че да зищитава фигурите си на всяка цена. Не бе рискувал нито един човек за атака. Силните му царица, офицери и топове стояха неизползвани в относителна безопасност на двата задни реда. От напрежение той свиваше и разпускаше юмруци. Разпиляната фронтова линия на противника му, бе широко открита. Матирането на Пи Йънг изглеждаше възможно, ако черният кон не владееше центъра на полето.

– Ти си на ход, полковник. Две минути – изграчи Пи Йънг.

И тогава Кели видя решението – цената, която щеше да плати, която всички щяха да платят, заради... Трябваше само Пи Йънг да премести царицата си по диагонала три квадрата на ляво, и щеше да е в шах. После му предстоеше да направи още един ход – неизбежен и неотменим – и тогава матът му бе сигурен. Край. А Пи Йънг щеше да придвижи царицата си. За него играта сякаш губеше своята пикантност. Имаше вид на човек, готов да се захване с нещо друго.

Командирът на партизаните стоеше изправен, облегнат на парапета. Майор Барзов, зад него, поставяше цигара в цигаре от слонова кост.

– Странно нещо е това шахът – рече Барзов и завъртя рамене. – В тази игра няма и капчица късмет. Губещият не може да си измисля оправдания.

Тонът му бе педантичен и надменен като на учител, който учи на основни иистини недоразвитите си ученици.

Пи Йънг едва повдигна рамене.

– Победата в тази игра не ме радва. Полковник Кели не го бива. Той не поема никакви рискове и лиши играта от нейната острота и хитрост. Дори готвачът ми би играл по-умно.

На страните на Кели избиха червени, гневни петна. Ушите му горяха. Стомахът му се бе свил на топка. Пи Йънг не трябва да играе с царицата. Ако Пи Йънг придвижи царицата извън обсега на неговата атака, Кели ще победи. Само едно нещо можеше да накара Пи Йънг да премести коня си – някаква нова, отровна възможност за садизъм.

- Предай се, полковник! Времето ми е скъпо – рече Пи Йънг.
- Свърши ли се вече всичко? – изхленчи младият ефрейтор.
- Затваряй си устата и не мърдай от там – отвърна Кели.

Вгледа се с присвити, зли очи в коня на Пи Йънг, разположил се в центъра на живите фигури. Резбованата му грива беше извита, а ноздри-те – издути.

Съдбата на белите фигури зависи от чисто геометричното им разположение, рече си Кели и веднага се самоукори. Тази мисъл обаче му поддейства като леден, освежителен вятър. На коня на Пи Йънг трябваше да се предложи жертва. Ако той я приеме, играта щеше да е на Кели. Капанът бе съвършен и безпогрешен като смъртта, поради един единствен детайл – стръвта.

- Един момент, полковник – рече Пи Йънг.

Кели огледа набързо лицата, без да се вълнува от враждебността, недоверието и страха, които виждаше в очите им. Един по един той отхвърляше кандидатите за смъртта. Онези четиримата са много важни за една внезапна, решаваща атака, а тези трябва да бранят царя. Нуждата, подобно на дете, което брои „Ала, бала, ница...“ насочи пръста му към фигурата, която можеше да бъде жертвана. Тя бе само една.

Кели не си разрешаваше да мисли за фигурите другояче, освен в сухи математически пропорции: ако умре X , останалите ще живеят. Схващаше трагедията на своето решение само като човек, който знае определението за трагедия, но не го чувства.

- Двайсет секунди! – напомни Барзов с хронометъра в ръка.

Хладната решителност за миг напусна Кели и той прозря странния патос на своето положение – една стара като човечеството дилема, и още... борбата между Изтока и Запада. Когато се нападат, човешките същества трябва да умират – X , умножено по стотици и хиляди, изпратени на смърт от онези, които ги обичат най-силно. Професията на Кели бе да избере кой ще е X .

- Десет секунди – обади се Барзов.
- Джери – каза Кели със силен и уверен глас, – мини един квадрат

напред и два наляво.

Момчето доверчиво пристъпи в сянката на черния кон. Съзнанието като че ли почна да се връща в погледа на Маргарет. Тя обърна глава, когато мъжът ѝ заговори.

Пи Йънг се загледа в таблото объркано.

– Ти с ума си ли си, полковник? – попита най-сетне той. – Даваш ли си сметка какво направи току-що?

На лицето на Барзов се появи едва доловима усмивка. Той се наведе, сякаш да пошепне нещо на Пи Йънг, но после размисли. Облегна се на един стълб и загледа Кели през облак от цигарен дим.

Кели се престори, че думите на Пи Йънг са го объркали. След това зарови лице в ръцете си и простена:

– О, Господи, не!

– Страхотна грешка, не може да се отрече – рече Пи Йънг и разпалено започна да обяснява нещо на момичето до себе си. Тя отвърна лице, от което партизанският командир изглежда се вбеси.

– Позволи ми да го върна обратно – изстена отчаяно Кели.

Пи Йънг забарабани с пръсти по парапета.

– Без правила, драги приятелю, игрите се превръщат в глупост. Разбрахме се, че няма да се връщат ходове и толкова! – той повика помощника си. – Топът взема коня!

Мъжът премести фигурата на квадрата на Джери. Стръвта бе захапана и играта от тук нататък щеше да е за полковник Кели.

– За какво говори? – прошепна Маргарет.

– Защо държиш жена си в напрежение, полковник? – попита Пи Йънг. – Бъди добър съпруг и ѝ отговори. Или предпочиташ аз да го направя?

– Вашият съпруг жертва един кон – нетърпеливо се намеси Барзов. – Току-що загубихте сина си.

Изражението му бе на експериментатор – нетърпелив и възбуден.

Кели чу, че Маргарет се задавя и я улови, точно когато падаше. Разтърка китките ѝ.

– Мила, чуй ме!

Разтърси я по-грубо, отколкото възнамеряваше. Нейната реакция беше като взрив. Думите ѝ изригнаха със силата на истеричен фонтан. Тя го проклинаше. Кели, хванал ръцете ѝ в своите, слушаше безчувствен обидите.

Очите на Пи Йънг изскочиха – той бе смаян от невероятната драма долу до такава степен, че не забелязваше бясното, почти разплакано

момиче зад гърба си. Тя го дърпаше умолително за ризата. Пи я блъсна, без дори да отмести очи от шахматното поле.

Едрият войник от фигурите на Кели изведнъж се хвърли към най-близкия от охраната, заби рамо в гърдите му и юмрукът му се стовари в корема на противника. Партизаните на Пи Йънг се втурнаха, свалиха го на земята и го замъкнаха обратно в квадрата му.

Насред бъркотията Джери избухна в сълзи и се затича уплашен към родителите си. Кели пусна Маргарет, тя падна на колене и прегърна треперещото дете. Пол, неговият брат – близък, стоеше на мястото си, изплашен, с поглед втренчен в пода.

– Ще продължим ли играта, полковник? – попита Пи Йънг със силен глас.

Барзов обърна гръб на шаха – не искаше да предотврати следващата стъпка, нито да гледа.

Кели затвори очи и зачака заповедта на Пи Йънг към ексекюторите. Не можеше да се реши да погледне към Маргарет и Джери. Пи Йънг махна за тишина.

– Много съжалявам... – започна той.

В този миг той млъкна и болезнено стисна устни.

Заплахата изведнъж изчезна от лицето му – останаха само изненада и глупост. Дребното човече се подпря на парапета, праметна се и рухна в краката на войниците си.

Майор Барзов се бореше с младата китайка. В малката си, все още свободна ръка, тя стискаше тънък, кървав нож. Заби го в гърдите си и се стовари върху майора. Барзов я остави да падне и пристъпи към парапета.

– Пленниците да останат по местата си! – извика той на охраната. – Жив ли е?

В гласа на майора нямаше гняв, нито съжаление – само раздражение от усложненията и неудобството. Един от подчинените погледна към своя командир и поклати отрицателно глава.

Барзов нареди на помагачите и войниците да изнесат телата на Пи Йънг и момичето. Направи го по-скоро като притеснен домакин, а не като искрено жалещ човек. Никой не оспори властната му намера.

– Значи в края на краищата това е твоята партия – рече Кели.

– Народите на Азия загубиха един голям вожд – произнесе с печал Барзов.

После се усмихна странно към Кели.

– Макар че не бе лишен от недостатъци, нали полковник? Вие

обаче спечелихте само инициатива, не и цялата игра. Сега ще си имате работа с мен, не с Пи Йънг. Останете на мястото си, полковник. Ще се върна много скоро.

Той изгърси цигарата си върху резбования парапет, пусна с изиска-но движение цигарето в джоба си и изчезна зад завесите.

– Джери ще се отърве ли? – прошепна Маргарет.

Гласът ѝ изразяваше молба, а не въпрос, сякаш Кели имаше право на милосърдие.

– Само Барзов знае – отвърна той.

Изгаряше от желание да ѝ обясни ходовете, да я накара да разбере защо нямат никакъв избор. Съзнаваше обаче, че обясненията могат единствено да направят трагедията още по-жестока за нея. Смърт заради грешка – тя би могла да разбере. Но смърт в резултат на хладнокръвни разсъждения, на логично мислене – това никога не би приела. Навярно би предпочела всички да умрат.

– Само Барзов знае какво ще стане – повтори мъчително той. Уговорката им оставаше в сила – цената на победата, за която се бяха разбрали. Майорът тепърва трябваше да научи какво точно купува Кели с цената на един живот.

– Откъде знаете, че Барзов ще ни пусне, ако го победим? – попита едрият войник.

– Въобще не съм сигурен, че ще ни пусне – отвърна Кели.

После го загриза и друго съмнение. Дали не е спечелил само кратко отлагане на изпълнението на присъдата?

Полковник Кели загуби представа от колко време чакат на шахматната дъска да се върне Барзов. Сетивата му изглеждаха умъртвени от непрекъснатите приливи на угризения и натиска на ужасната отговорност. Съвестта му мъждукаше едва-едва, Маргарет спеше от пълното изтощение с Джери на ръце, чийто живот все още бе в опасност. Пол легеше на своя квадрат, завит с куртката на младия ефрейтор. На квадрата на Джери, с резбованата си глава и издути, сякаш бълващи огън ноздри, стоеше черният кон на Пи Йънг.

Кели едва дочу идващия от балкона глас – по погрешка го взе за част от своите кошмари. Умът му не придаде на думите никакъв смисъл – просто чуваше някакви звуци. После отвори очи и установи, че устните на майор Барзъв се движат. Видя наглото предизвикателство в очите му и тогава осъзна смисъла на изреченото от него.

– След като се проля толкова много кръв, би било твърде жалко да оставим играта недовършена.

Майорът се отпусна величествено върху възглавниците на Пи Йънг и кръстоса обутите си в лъскави, черни ботуши крака.

– Имам намерение да ви победея, полковник и ще се изненадам, ако ми създадете проблеми. Би било крайно неприятно да ви оставя да ме биете със своя прозрачен трик, чрез който заблудихте Пи Йънг. Вече няма да ви е толкова лесно. Сега играете с мен, полковник. Спечелихте инициативата за един момент. Поемам играта без повече отлагане.

Кели скочи на крака. Едрата му фигура се извиси над белите играчи, насядали в квадратите около него. Майор Барзов не би пренебрегнал забавлението, което толкова се бе харесало на Пи Йънг. Кели обаче усещаше разликата в поведението на майора и партизанския командир. Барзов подновяваше играта не защото тя му харесваше, а защото искаше да покаже, че е адски умен, а американците са боклук. Явно не разбираше, че Пи Йънг вече е загубил играта, или пък имаше нещо, което Кели не бе пресметнал правилно.

На ум Кели местеше фигурите по таблото, караше фантазията си да посочи грешките в плана, ако въобще бе допуснал такива, защото тогава адската, зашеметяваща жертва щеше да е напразна. При обикновена игра, когато залогът е само някакви дървени фигури, той би накарал съперника си да се предаде и партията би приключила веднага. Но сега, когато се играеше на живот и смърт, болезнено съмнение хвърляше сянка върху ясната логика на изхода. Кели не се осмеляваше да разкрие намерението си да атакува и да победи с три премествания, преди да е направил самите ходове, преди Барзов да е изгубил всякаква възможност да използва грешката, ако въобще съществуваше тя.

– А Джери? – извика Маргарет.

– Джери ли? А, да, момчето. Какво ще кажете за момчето, полковник? – попита Барзов. – Ще направя една специална отстъпка, ако искате. Можете да си върнете хода.

Държанието на майора бе някаква пародия на весело гостоприемство.

– Без правила, майоре, игрите се превръщат в безсмислица – рече Кели безизразно. – Най-малко аз бих молил да ги наруша.

Лицето на Барзов изразяваше пълно съчувствие.

– Вашият съпруг, мадам, взе това решение, не аз.

Той натисна копчето на хронометъра.

– Можете да оставите момчето при себе си, докато полковникът не

пропилеа живота на всички ви. Вие сте на ход, полковник. Имате десет минути.

– Вземи му пешката – изкомандва Кели на Маргарет, но тя не помръдна. – Маргарет! Чуваш ли ме?

– Помогнете й, полковник, помогнете й! – подкани го Барзов.

Кели хвана Маргарет под ръка, поведе я без съпротива към квадрата, на който се мъдреше въпросната пешка. Джери вървеше с нея, застанал от другата ѝ страна. Кели се върна към своя квадрат, мушна ръце в джобовете си и изгледа как помощникът отнася черната пешка встрани.

– Шах, майор. Царят ви е в шах.

Барзов повдигна вежда.

– Шах ли казахте? Какво да се прави? Това е неприятно. Как да ви върна към някои по-интересни проблеми в играта? – той се обърна към един от подчинените си. – Моят цар един квадрат наляво.

– Един ход по диагонала към мен, лейтенант – поръча Кели на pilota, който се поколеба. – Хайде. Не ме ли чувате?

– Да, сър – тонът му беше подигравателен. – Отстъпваме, така ли?

Лейтенантът се замъкна в квадрата – бавно и безчувствено.

– Проверете пак, майоре – рече Кели равнодушно и махна към лейтенанта. – Сега царят ви е в шах от моя офицер – той затвори очи и си повтори отново и отново, че не е пресметнал погрешно, че благодарение на жертвата печели играта, че за Барзов нямаше никакъв изход. Това беше всичко – последният от трите хода.

– Какво? – каза майорът. – Това ли е най-доброто, което можете да направите? Аз просто ще сложа царицата пред царя.

Помощникът премести фигурата.

– Сега нещата вече се променят.

– Вземи му царицата! – каза Кели на най-предната пешка – невъздържания висок войник.

Барзов скочи на крака.

– Чакайте!

– Не го ли видяхте? Искате ли да върнете хода си? – заядливо попита Кели.

Барзов крачеше напред-назад по своя балкон и дишаше тежко.

– Разбира се, че го видях!

– Това беше единствената възможност да спасите царя си – рече Кели. – Можете да върнете хода си, ако искате, но ще видите, че друг вариант е невъзможен.

– Вземете царицата и да продължаваме – кресна Барзов. – Вземете

я!

– Вземете я! – повтори Кели и помощникът издърпа тежката фигура настрани. Едрият войник мигаше на педа разстояние от царя на Барзов.

– Шах – този път полковникът го произнесе много тихо.

Майорът въздъхна дълбоко и измъчено.

– Да, наистина – гласът му се повиши – Заслугата не е ваша, полковник Кели, а на великата тъпота на Пи Йънг.

– Играта свърши, майоре.

Едрият войник се изсмя глупаво, ефрейторът седна, а лейтенантът се хвърли и прегърна полковник Кели. Двете деца нададоха радостни викове. Само Маргарет стоеше като изтукана – уплашена и безмълвна.

– Цената на вашата победа, разбира се, трябва да се плати – рече кисело Барзов. – Предполагам, че вече сте готов да това?

Кели пребледня.

– Така се бяхме разбрали. Ако ви носи удовлетворение, няма да се отметна.

Барзов сложи нова цигара в цигарето от слонова кост – направи го бавно и мъчително. Когато отново заговори, тонът му беше назидателен – самата интелигентност.

– Не, няма да взема момчето. Аз, също като Пи Йънг, чувствам, че вие, американците, сте врагът, независимо дали има официално обявена война, или не. За мен вие сте военнопленници. Тъй като няма официално обявена война обаче, аз в пълномощията си на представител на своето правителство имам само един избор. Да се погрижа всички вие да бъдете преведени безопасно през фронта. Такъв беше моят план. Затова под нових партията след отстраняването на Пи Йънг. Вашето освобождаване няма нищо общо с моите лични чувства, нито с изхода от играта. Евентуална победа би ми доставила удоволствие и би била добър урок за вас. Но това нямаше да промени съдбата ви.

Той запали цигарата и продължи да гледа строго.

– Много кавалерски от ваша страна, майоре – каза Кели.

– Въпрос на практическа политика, уверявам ви. Не би било редно точно сега да възниква инцидент между нашите две страни. Един руснак да бъде кавалер към американец, това е невъзможно психически. Съдържа терминологично противоречие. Дългата ни, горчива история ни учеше и ни научи, че трябва да пазим кавалерството си само за рускините. – Лицето му изразяваше пълно възмущение. – Не искате ли да изиграем още една игра, полковник – един прост шах с дървени фигури,

без перфидността на Пи Йънг. Не бих искал да си тръгнете с мисълта, че играете по-добре от мен.

– Много мило от ваша страна, но не тази вечер.

– Добре тогава, някой друг път – Майор Барзов махна на охраната да отвори вратата на тронната зала.

– Някой друг път – повтори той. – Ще се намерят други като Пи Йънг, готови да играят с живи хора и надявам се пак да имам преимуществото да бъда наблюдател.

Барзов се усмихна широко.

– Къде и кога бихте искали да стане това?

– За жалост, времето и мястото зависят от вас – каза полковник Кели уморено. – Ако настоявате за нова игра, пратете покана, майоре и аз ще се отзова.

КРАЙ

© 1953 Кърт Вонегът
© 1994 Владимир Германов, превод от английски

Kurt Vonnegut
All the King's Horses, 1953

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1281>]